

Za starije izbjeglice i doseljenike:

Kratka orijentacija o tvojim mogućnostima

BOSNISK-SERBISK-KROATISK

Predgovor

Dansk Flygtningehjælp (Danska pomoć izbjeglicama) i Ældre Sagen (Društvo za pomoć starijima) su izradili ovu brošuru koja sadrži niz informacija o mogućnostima i pravima starijih ljudi u Danskoj. Ovdje možeš naći korisne informacije i ujedno saznati koje aktivnosti Dansk Flygtningehjælp i Ældre Sagen nude starijim ljudima.

Brošura sadrži sljedeće informacije:

- Aktivna svakidašnjica
- Penzija i ekonomija
- Pomoć u svakodnevnom životu
- Stanovi za starije ljude

Brošura ne može da pruži odgovor na sva pitanja ali se mi nadamo da ćeš nakon čitanja brošure znati više o tvojim pravima i mogućnostima u Danskoj.

Ukoliko imaš pitanja koja prevazilaze okvire ove sveščice, možeš se uvijek obratiti svojoj opštini ili nekom od naših savjetnika.

Prijateljski pozdrav

Dansk Flygtningehjælp i Ældre Sagen

Danska pomoć izbjeglicama i Društvo za pomoć starijima

Aktivna svakidašnjica

Stariji ljudi imaju mogućnost da i dalje ostanu svježi i održavaju kontakt sa drugima. Dansk Flygtningehjælp i Ældre Sagen su organizacije sa dugom tradicijom na polju dobrovoljnog rada i mnogobrojnim aktivnostima za starije osobe.

Mnogi rade dobrovoljno jer žele da učine nešto za druge bez ikakve novčane naknade.

“Ima više stvari koje nas spajaju nego koje nas razdvajaju.”

Eva Bovién, dobrovoljac u Društvu za pomoć starijima

Dansk Flygtningehjælp

Dansk Flygtningehjælp je privatna humanitarna organizacija koja, između ostalog, radi na osiguranju dobre integracije etničkih manjina u Danskoj. I danski i etnički dobrovoljci svojom angažovanošću i voljom pridonose boljoj integraciji izbjeglica u zemlji.

Ovdje su navedeni neki primjeri raznih aktivnosti:

- Lako učenje jezika
- Zajednički objedi / pripremanje hrane
- Izleti i ekskurzije
- It-radionice
- Klubovi za žene
- Dobrovoljci koji posjećuju starije osobe u njihovim domovima
- Druženje

Ako želiš da čuješ nešto više o dešavanjima na tvom lokalnom području, obrati se lokalnoj dobrovoljnoj grupi Danske pomoći izbjeglicama. Adrese dobrovoljnih grupa možeš naći na internet-stranici Danske pomoći izbjeglicama: www.flygtning.dk.

“Moj jezik se poboljšao i ja se opuštam u njihovom društvu”

Faezha Boka

Aktivnosti sa i za starije izbjeglice i doseljenike

Ældre Sagen i Dansk Flygtningehjælp nude aktivnosti sa i za starije izbjeglice i doseljenike. Postoji mogućnost da upoznaš starije ljude istog ili različitog etničkog porijekla i budeš dio jedne socijalne zajednice.

Kontaktiraj tvoj lokalni odbor pri Društvu za pomoć starijima ili tvoju lokalnu dobrovoljnu grupu pri Danskoj pomoći izbjeglicama ako želiš da saznaš nešto više o dešavanjima na tvom lokalnom području.

Ældre Sagen

Ældre Sagen je udruženje članova koje radi na tome da je svim starijim ljudima u Danskoj dobro i da se zastupaju njihovi interesi.

U Društvu za pomoć starijima dobrovoljci su organizirani po lokalnim odborima koji vode aktivnosti na lokalnom području.

Aktivnosti članova:

Na lokalnim područjima protiču različite aktivnosti.

To može biti na primjer:

- Lagan trening (npr. tim za lagan trening, kuglanje, boće, itd.)
- Grupe za ručni rad
- It-radionice
- Druženje

Aktivnosti koje ti mogu pomoći u svakodnevnom životu:

U Društvu za pomoć starijima odvijaju se i aktivnosti gdje ti možeš dobiti podršku, pomoć i sresti druge ljude.

Sve ove aktivnosti su besplatne i nije neophodno biti član.

To može biti na primjer:

- Druženje sa drugim starijima
- Pratilac, ako ideš kod ljekara, zubara ili bolnicu.
- Prijatelj za zajedničku šetnju
- Neko ko ti dolazi u posjetu
- Pomoć da se pročitaju pisma iz opštine

Ako želiš da saznaš nešto više o aktivnostima Društva za starije na tvom lokalnom području, obrati se lokalnom odboru. Adrese i telefonske brojeve možeš naći na internet-stranici Društva za pomoć starijima www.aeldresagen.dk ili u lokalnom telefonskom imeniku.

"Ja bih rekla starijima: Dođite i družite se sa nama. Zabavite se, steknite prijatelje i našalite se!"

Sajida Mohamed Said

Na internet-stranici www.finfo.dk se nalazi pregled etničkih klubova na tvom lokalnom području – kontaktiraj ih ako želiš da čuješ nešto više o lokalnim dobrovoljnim aktivnostima.

Penzija i ekonomija

Narodna penzija

U Danskoj možeš zatražiti narodnu penziju sa napunjenih 65 godina. Prethodno ćeš od opštine primiti formular koji treba da ispuniš i vratiš opštini. Ako već primaš prijevremenu penziju, automatski prelaziš na narodnu penziju.

Preduslovi/preduvjeti za sticanje narodne penzije

Da bi ostvario pravo na narodnu penziju, moraš, po pravilu, biti državljanin Danske, da imaš stalni boravak u Danskoj i da si u Danskoj boravio najmanje 3 godine u periodu od napunjene 15. do napunjene 65. godine.

Ako si izbjeglica automatski imaš pravo na maksimalnu narodnu penziju kad napuniš 65 godina.

Ako nisi državljanin Danske, postoji mogućnost da dobiješ dansku narodnu penziju ako dolaziš iz zemlje sa kojom Danska ima potpisanu konvenciju.

Ako dolaziš iz zemlje sa kojom Danska nema konvencijski ugovor, treba da si boravio u Danskoj najmanje 10 godina posle napunjene 15. godine a posljednjih 5 godina u periodu neposredno prije nego što napuniš 65 godina.

Konvencijski ugovor je ugovor o penziji koji je Danska potpisala sa nizom zemalja. To znači da strani državljani koji dolaze iz konvencijske zemlje mogu da ostvare dansku narodnu penziju.

U 2010. godini Danska ima konvencijski ugovor sa sljedećim zemljama: Australija, Bosna i Hercegovina, Kanada, Čile, Izrael, Hrvatska, Makedonija, Maroko, Novi Zeland, Pakistan, Srbija, Crna Gora, Turska, SAD i Švajcarska/Švicarska.

Ako dolaziš iz neke EU-zemlje, EEZ-zemlje ili Švajcarske nije potrebno biti državljanin Danske da bi se ostvarila danska penzija.

Zasluživanje penzije i boravište

Da bi dobio maksimalnu narodnu penziju treba da si boravio u Danskoj najmanje 40 godina u periodu između 15. – 65. godine. To znači da važi samo uslov/uvjet o dužini boravka u Danskoj a ne zahtjev da si tu radio.

Ako si u Danskoj boravio manje od 40 godina dobijaćeš umanjenu narodnu penziju – takozvanu djelimičnu penziju. Djelimična penzija zavisi od dužine tvog boravka u Danskoj. Ako si, primjera radi, u Danskoj živio 12 godina, dobijaćeš djelimičnu penziju u visini od 12/40 dijelova (30 posto) od maksimalne penzije od 40/40 dijelova (100 posto).

Izbjeglice automatski dobijaju maksimalnu narodnu penziju.

U inostranstvo/inozemstvo sa tvojom narodnom penzijom

Ako razmišljaš o selidbi u inostranstvo/inozemstvo i želiš da ponesesh svoju narodnu penziju, treba da obratiš pažnju na sljedeće:

1. Ako si državljanin Danske i boravio si u Danskoj najmanje 10 godina posle napunjene 15. godine, možeš da se preseliš u inostranstvo/inozemstvo sa tvojom narodnom penzijom ali onda gubiš penzijski dodatak. (vidi, međutim, tačku 3).
2. Ako nisi državljanin Danske, treba da se raspitaš da li zemlja iz koje dolaziš ima konvencijski ugovor sa Danskom. Ako ima, onda dobijaš osnovni iznos narodne penzije ali gubiš penzijski dodatak. (vidi tačku 3).
3. Ako se, međutim, seliš u neku nordijsku zemlju, ili EU/EEZ-zemlju, Lihtenštajn ili Švajcarsku, možeš da zadržiš i osnovni iznos i penzijski dodatak.

Kontaktiraj Pensionsstyrelsen (Uprava za penzije), Landemærket 11, 1119 København K, tel. 33 95 50 00, ako želiš da saznaš nešto više o odlasku u inostranstvo/inozemstvo sa tvojom penzijom.

Ako imaš status izbjeglice i želiš da se preseliš u inostranstvo/inozemstvo i ponesesh sa sobom narodnu penziju, obrati pažnju na to da će tvoja penzija biti ponovo obračunata. Kolika će tvoja

penzija biti, zavisi od dužine boravka u Danskoj između tvoje 15. i 65. godine, dakle prije nego što si počeo primati narodnu penziju. To znači da ne možeš u inostranstvo/inozemstvo ponijeti punu nego samu umanjenu – djelimičnu narodnu penziju.

Pošto su pravila o odlasku u inostranstvo/inozemstvo sa narodnom penzijom složena, uvijek treba da kontaktiraš svoju opštinu ili Upravu za penzije.

Privremeni boravak u inostranstvu/inozemstvu

Ako u nekoj zemlji van EU/EEZ, Švajcarske, Grenlanda i Farskih Ostrva privremeno boraviš duže od dva mjeseca, obavezan si da prijaviš odsustvo opštini. Prije puta treba da obavijestiš opštinu o datumu odlaska i očekivanom datumu povratka a neposredno nakon povratka treba opštini da javiš kada si se vratio.

Za izbjeglice koje putuju u svoju domovinu, tj. na odmor ili u posjetu porodici, važe posebna pravila. Raspitaj se prije nego što budeš oputovao jer to može imati posljedice za tvoju dozvolu boravka.

Zdravstveni dodatak

Ne mogu svi dobiti zdravstveni dodatak već samo oni koji imaju niska primanja i malu imovinu pored narodne penzije. Od opštine možeš zatražiti zdravstveni dodatak za lijekove, pregled i opravku zuba, nožnog terapeuta, fizioterapeuta, kiropraktora i psihologa. Dodatak se daje na one izdatke za koje se daje drugi dodatak shodno zakonu o zdravstvu. Zdravstveni dodatak možeš zatražiti i za naočare, proteze za zube i nožnu njegu iako se za to ne dobija dodatak za troškove prema zakonu o zdravstvu.

Lični dodatak

Ako primaš samo djelimičnu penziju a imaš finansijskih problema, možeš od opštine da zatražiš lični dodatak. Opština će tada izraditi pregled tvojih primanja, izdataka i imovine.

Ako opština procijeni da ti je potreban lični dodatak, onda se u nekim slučajevima može desiti da ukupna primanja jednog penzionera koji prima djelimičnu penziju i lični dodatak iznose isto kao i puna narodna penzija. Visina ličnog dodatka se može mnogo razlikovati od opštine do opštine. Lični dodatak se ne isplaćuje samo kao dodatak narodnoj penziji već može biti i jednokratna pomoć na osnovu tvoje molbe.

Ukoliko je tvoja finansijska situacija vrlo teška, možeš zatražiti i dodatak za grijanje.

I za lični dodatak i za dodatak za grijanje treba sam da se obratiš svojoj opštini.

Dodatna penzijska pomoć

Ček za starije (Ældrechecken) se automatski isplaćuje jednom godišnje zajedno sa penzijom krajem januara. Ček za starije ljude se isplaćuje samo onima koji pored narodne penzije imaju samo niska primanja i malu imovinu. Ako nisi dobio ovaj ček a misliš da na njega imaš pravo, treba da se obratiš kancelariji/uredu za penzije u opštini.

Pomoć za stanarinu

Ako primaš narodnu penziju, možda možeš da dobijaš i pomoć za plaćanje stana. Ova pomoć se zove pomoć za stanarinu (Boligydelse). Koliko možeš da dobijaš kao pomoć za stanarinu zavisi od visine stanarine, od veličine stana, broja stanara i visine ukupnog primanja u domaćinstvu/kućanstvu. Visina imovine takođe ima značaja pri dodjeli pomoći za stanarinu.

Ti moraš sam da se obratiš opštini sa molbom za pomoć za stanarinu.

Pomoć u svakodnevnom životu

Ukoliko ti je teško da se brineš sam/sama o sebi u svakodnevnom životu a želiš i dalje da stanuješ u svom stanu, možeš se obratiti opštini za pomoć.

Pomoć u kući

Ako želiš i dalje da živiš u svom stanu a teško ti je da se brineš o samom/samoj sebi, možeš da se obratiš opštini za pomoć. Možeš dobiti pomoć za kupanje i oblačenje i dr. kao i pomoć za razne praktične poslove u kući – npr. čišćenje, pranje veša/rublja, kupovina namirnica i isporuka topllog obroka.

Ukoliko ti je potrebna stalna pomoć u kući, ta pomoć je besplatna. Ukoliko ti je samo privremeno potrebna pomoć, možda treba dio pomoći da platiš sam/sama. To zavisi od visine tvojih primanja.

Ti sam/sama treba da zatražiš pomoć u kući od opštine koja onda na osnovu svoje procjene tvojih potreba odlučuje o visini pomoći.

Trening

Ako su ti zbog bolesti ili nesreće smanjene tjelesne funkcije, postoji mogućnost besplatnih rehabilitacionih vježbi kako bi u potpunosti ili makar djelimično povratio izgubljene funkcije. Ako si ležao u bolnici onda glavni ljekar na odjeljenju odlučuje da li ti je posle izlaska iz bolnice potreban plan rehabilitacije i uz njega besplatan trening pri opštini ili u bolnici. Ako nisi bio u bolnici onda je opština dužna da ti ponudi besplatnu fizičku rehabilitaciju.

Opština je takođe dužna da ti ponudi pomoć za održavanje tvojih sposobnosti ako su ti funkcije smanjene.

Patronažna sestra

Patronažna sestra može da ti pomogne njegom, lijekovima, pomoću i savjetima i tebi i tvojoj porodici. Ljekar procjenjuje da li ti je potrebna posjeta patronažne sestre. Ljekar, koji to procjenjuje, može biti tvoj lični ljekar, dežurni ili bolnički ljekar.

Posjeta patronažne sestre je besplatna.

Pomagala i izmjene u stanu

Opština pomaže pri nabavci pomagala. Pomagalo treba da ti olakša svakodnevni život u kući ako imaš trajne fizičke probleme. Pomagala mogu biti različita, npr. elastične čarape, invalidska kolica, klupa za kupanje, štap i drugo.

Postoji i mogućnost izmjena u stanu npr. uklanjanja pragova, ugradnja gelendera i ručki, promjena kupatila i dr.

Pomagala i izmjene u stanu su besplatne.

Ako smatraš da ti je potrebno neko pomagalo ili izmjena u stanu treba da se obratiš opštini.

Kućna posjeta

Svi stanovnici Danske stariji od 75 godina imaju pravo na ponudu o preventivnoj kućnoj posjeti koju obavlja saradnik opštine.

Cilj posjeta je razgovor o tvom svakidašnjem životu kao i upoznavanje sa svim aktivnostima koje se dešavaju u opštini ili u udruženjima na tvom lokalnom području. Kućna posjeta ti omogućava da se raspitaš o npr. kućnim posjetama, pomagalima, stanovima za starije ili o životu starijih ljudi u Danskoj.

Tvoja opština će ti poslati pismo sa ponudom o kućnoj posjeti kad budeš navršio 75 godina. Opština nije dužna da ti ponudi preventivnu kućnu posjetu ako već primaš i ličnu i praktičnu pomoć od opštine (pomoć u kući).

Stanovi za starije

Ako nisi u stanju ili ako ti je teško da živiš u tvom sadašnjem stanu, možeš da zatražiš samostalni stan za starije. To mogu biti stanovi u stambenim zgradama sa liftom ili male kuće u nizu svaka sa svojim malim dvorištem. Treba da se obratiš opštini koja će procijeniti da li imaš pravo na takav stan. Za stan se plaća depozit i mjesečna stanarina a ti možeš da zatražiš pomoć za plaćanje stanarine (pomoć za stanarinu).

Starački stanovi

Ako nisi u stanju da paziš na sebe u svom stanu i ako ti je potrebna pomoć i danju i noću, možeš da zatražiš starački stan. Tu se stalno nalazi osoblje koje ti može pomoći. Možeš dobiti pomoć za ličnu njegu, praktične stvari i serviranje hrane.

Stanari staračkih stanova zadržavaju svoju narodnu penziju i sami plaćaju stanarinu, struju i grijanje kao i u običnom stanu. Sam/ sama plaćaš i hranu i one stvari koje su ti potrebne u svakodnevnom životu. Pomoć i njega su, međutim, besplatni.

Stanari u staračkim stanovima imaju svoj stan sa pristupom zajedničkim prostorijama.

Ako te je tvoja opština označila kao osobu koja ima pravo na stan za starije ili starački stan, možeš da se preseliš u takav stan i u drugoj opštini. To, međutim, zahtjeva da i opština u koju se seliš, tebe označava kao osobu koja ima pravo na stan za starije ili starački stan.

Prevođenje

Kad možeš da koristiš profesionalnog prevodioca?

Pravila o tome kad možeš da koristiš besplatnog prevodioca zavise od dužine tvog boravka u Danskoj. Kad se npr. obraćaš opštini, ljekaru, bolnicama ili drugim mjestima onda oni procjenjuju da li je potrebno prisustvo prevodioca tokom razgovora. Ako oni procijene da ti treba prevodilac, onda je prevođenje besplatno.

Ali za sve javne službe važi da se one moraju osigurati da ih ti razumiješ. One moraju biti sigurne da si i ti razumio poruku. One isto tako moraju biti sigurne da razumiju ono što ti kažeš.

Zato je dobra ideja uvijek ispitati da li je moguće da ti se na raspolaganje stavi profesionalni prevodilac.

Nazad u domovinu?

Tvoja opština možda može da ti pruža finansijsku pomoć ako želiš da se vratiš kući – čak i ako nemaš mogućnosti da poneseš dansku penziju. Moguće je dodijeliti pomoć za putne troškove, transport stvari, zdravstvenu zaštitu, lijekove i medicinska pomagala. Osim toga možeš dobiti novčanu pomoć za početak novog života u domovini. Ta pomoć iznosi oko 100 hiljada/tisuća kruna i isplaćuje se u dvije rate, prva pri odlasku a druga nakon godinu dana boravka u domovini. Ako nemaš sredstava za život posle odlaska kući, moguće je da ti se obezbijedi određeni mjesečni iznos.

Ako želiš da saznaš nešto više o mogućnostima pomoći, obrati se Danskoj pomoći izbjeglicama na telefon 33735000 ili preko interneta na: www.flygtning.dk/atvendehjem

Savjetovanje

Ako si u nedoumici oko nečega, uvijek je dobro obratiti se savjetovaništu.

Zajedničko za Dansku pomoć izbjeglicama i Ældre Sagen je to što posjedujemo dobru ekspertizu/široko znanje o pitanjima iz oblasti života starijih ljudi kao i iz oblasti života izbjeglica i doseljenika.

Obratiti se savjetovaništu ne košta ništa i mi radimo nezavisno od vlasti. Obraćanje savjetovaništima je anonimno.

Savjetovaništa Dansk Flygtningehjælp-a za izbjeglice i doseljenike

Ti možeš dobiti savjete o različitim stvarima vezanim za život u Danskoj – između ostalog po pitanju rješenja iznijetih shodno Zakonu za Strance (spajanje porodica, trajna boravišna dozvola i sl.), o zakonu o integraciji, zakonu o socijalnim pitanjima (finansijska i druga pomoć), danskom državljanstvu, penziji, porodičnom pravu i drugim pravnim rješenjima. Pored toga, možeš dobiti savjete o psihičko-socijalnim odnosima kao što su porodični problemi, mogućnosti liječenja i dr.

Savjetovanište se ne bavi konkretnim razmatranjem predmeta nego nudi savjete i uputstva. Savjetovanje je otvoreno, nezavisno/nezavisno i anonimno savjetovanje. Savjetovanje je besplatno i vrše ga dobrovoljni stručnjaci.

Dansk Flygtningehjælp ima savjetovaništa u više mjesta u zemlji kako u velikim tako i u manjim gradovima. O adresama i radnom vremenu možeš se obavijestiti na www.flygtning.dk/danmark/tilbud-til-flygtninge.

Savjetovanište članova Ældre Sagen Društva za pomoć starijima

Savjetovanište daje odgovore na pitanja iz socijalne i pravne oblasti. Na primjer, sve oko tvoje penzije, stana, njege i dr. Savjetovanište ne može pomagati oko konkretnih predmeta ali pruža savjete i uputstva.

Savjete pružaju socijalni radnici i pravnici.

Savjetovaništu se možeš obratiti isključivo telefonom. Poziv je besplatan a savjetovanje se odvija na danskom jeziku.

Radno vrijeme: Ponedjeljak, utorak i srijeda od 10-14; četvrtkom od 14-18.

Broj telefona 80301527

Ældre Sagen svake godine izdaje knjigu "Værd at vide" (Vrijedi znati) sa informacijama o socijalnim, pravnim i ekonomskim uslovima/uvjetimaza starije. Ovu knjigu možeš čitati online, na internet-stranici: www.aeldresagen.dk/Medlemmer/raadgivning/vaerdattvide

**DANSK
FLYGTNINGE
HJÆLP**

Borgergade 10, Postboks 53
1002 København K
Tlf.: 33 73 50 00
drc@drc.dk
www.flygtning.dk

Holmens Kanal 22
1060 København K
Tlf.: 33 92 93 00
sm@sm.dk
www.sm.dk

Ældre Sagen

Nørregade 49
1165 København K
Tlf.: 33 96 86 86
aeldresagen@aeldresagen.dk
www.aeldresagen.dk